

BETÆNKNING

afgivet af Familieudvalget

vedrørende

Forslag til Inatsisartut-beslutning om at Naalakkersuisut pålægges at fremlægge en plan for forebyggelse af senil demens på baggrund af det stigende antal tilfælde af sygdommen her i landet.

(Fremsat af medlem af Inatsisartut Olga P. Berthelsen, Inuit Ataqatigiit)

Afgivet til beslutningsforslagets 2. behandling

Familieudvalget har under behandlingen senest bestået af:

Medlem af Inatsisartut Debora Kleist, Inuit Ataqatigiit
Medlem af Inatsisartut Jane Petersen, Inuit Ataqatigiit
Medlem af Inatsisartut Andreas Uldum, Demokraterne
Medlem af Inatsisartut Ruth Heilmann, Siumut
Medlem af Inatsisartut Knud Kristiansen, Atassut

Familieudvalget har nærmere gennemgået beslutningsforslaget samt 1. behandling af forslaget, der blev gennemført den 26. april 2010 under FM 2010.

Om forslaget

Forslagsstiller har med udgangspunkt i det stigende antal demente et ønske om, at Selvstyret igangsætter en struktureret og samordnet plan for at forebygge og planlægge tiltag omkring demens. Planen skal være langsigtet og tage højde for alle relevante forhold omkring demens, således at indsatsen koordineres og tager afsæt i de faktiske forhold.

Høring af forslaget

Familieudvalget har valgt at foretage en høring af beslutningsforslaget hos Sundhedsudvalget, således at sundhedspolitiske aspekter inddrages i behandlingen af forslaget. Familieudvalget takker for høringssvaret, der trods den kort høringsfrist har givet værdifuld inspiration til indholdet af en kommende demensplan. Høringssvaret er vedlagt denne betænkning som bilag.

1. behandlingen af forslaget

1. behandlingen af forslaget blev gennemført den 26. april 2010, hvor alle partipolitiske fraktioner, medlemmer af Inatsisartut og Naalakkersuisut havde mulighed for at fremkomme med deres bemærkninger til forslaget. Uden at skulle gentage de afgivne bemærkninger fra 1. behandlingen kan Familieudvalget umiddelbart fastslå, at forslaget blev meget positivt modtaget af både Naalakkersuisut og partierne repræsenteret i Inatsisartut.

Bemærkninger fra Familieudvalget

Familieudvalget finder det både aktuelt og positivt, at der er fremsat et forslag om demens.

I svarnotatet til forslaget anføres det, at omtrent 200 personer i Grønland er ramt af demens i svær grad. Tallet er meget usikkert, og forholdet er, at der ikke hidtil er gennemført specifikke undersøgelser og systematiske registreringer af udbredelsen af demens. Demens findes i mange former og grader, og det skal fremhæves, at de anslåede 200 personer lider af demens i svær grad. Med andre ord har man tilsyneladende ikke tal for, hvor mange, der lider af demens i mild eller mellemsvær grad. Undersøgelser fra eksempelvis Norge sandsynliggør, at antallet af demente vil fordobles i 2040 i forhold til i dag.

Den erkendte usikkerhed og manglende viden sammenholdt med erfaringer og viden fra andre lande taler sit tydelige sprog. Vi er nødt til at gennemføre valide undersøgelser omkring omfanget af demens i Grønland og gennemføre fremadrettede tiltag med udgangspunkt i de faktiske forhold. Dette både på kort og på lang sigt.

Familieudvalget har heller ikke eksakt og struktureret viden om omfanget af demens i Grønland, men Udvalget kan fra den seneste orienteringsrejse til Ilulissat og Aasiaat i Qaasuitsup Kommunia bekræfte, at demens er meget udbredt i kommunen, og antallet af demente synes markant stigende.

En delvis forklaring på den oplevede stigning, hænger sammen med flere forhold. Der bliver flere ældre, hvilket i sit selv vil betyde en stigning i den aldersbetingende demens. Og demens forårsaget af langvarigt alkoholmisbrug udmeldes fra plejepersonale at være et stærkt voksende problem. Sundhedspersonalet og personalet ved alderdomshjemmene og ved plejeafsnittene er i forhold til tidligere derudover mere opmærksomme på demens. Allerede af den årsag bliver langt flere demente end tidligere ”opdaget”.

Området for demens er imidlertid forsat tabubelagt.

Hvad Familieudvalget videre kunne konstatere under den seneste orienteringsrejse til Ilulissat og Aasiaat var, at der er et enormt efterslæb i sundhedssektoren med at få diagnosticeret demente.

Det må være målsætningen for samfundet, at demente tilbydes den rette behandling og pleje. For pårørende til demente, som ikke har modtaget information om demens, er det en meget fortvivlende situation, at skulle håndtere en pårørende, der rammes af demens. Grundet mangel på information og viden er pårørende ofte ikke klar over, hvad der sker med en pårørende, hvor demensen kommer snigende.

Samlet synes der således at være et udpræget behov for at udbrede viden om demens og skabe rum for samtale, dialog og forståelse for demens.

En informationskampagne kunne have som formål at udbrede viden om demens og samtidig motivere befolkningen til at opsøge sundhedsvæsenet for at opnå en tidlig udredning og diagnose. En informationskampagne vil endvidere sikre, at der skabes mere åbenhed om demens.

Det grønlandske samfund og de dertil hørende omsorgstjenester er i utilstrækkelig grad tilrettelagt for mennesker med demens, hvilket dette beslutningsforslag søger at råde bod på.

Familieudvalget har gennem årene besøgt flere af landets institutioner for ældre. Familieudvalget er bekendt med, at der gennem de senere år i nogen grad er gennemført en udbygning af de fysiske rammer, men det må konstateres, at der stadig henstår en meget stor opgave med at tilpasse de kommunale institutioner den øgede og mere kvalitetsbevidste gruppe af ældre, der fordrer tryghed i alderdommen.

Desværre er tryghed ikke i alle tilfælde fremherskende på institutionerne for ældre, eftersom der i helt utilstrækkelig grad er tidssvarende fysiske rammer, der både kan rumme personer med demens og almindeligt alderssvækkede ældre på en hensigtsmæssig vis. Demente - og særligt de personer vi i folkemunde kalder "misbrugsdemente" - skal ikke bo sammen med almindelig alderssvækkede personer. Det skaber stor utryghed og afsvækker livskvaliteten for de almindelige alderssvækkede ældre, såfremt de skal bo sammen med demente. Dette samtidig med at vi ikke på passende vis tager os af vores demente medborgere, hvilket er meget kritisabelt.

Der er generelt behov for større kapacitet på landets institutioner for ældre, hvilket mange ventelister til institutionerne for ældre klart dokumenterer.

De faktiske forhold på landets institutioner for ældre står i mange tilfælde i skærende kontrast til de politiske målsætninger på området, hvor tryghed og kvalitet står i højsædet.

Dette er ikke et nyt problem, hvilket følgende citat fra Finansudvalgets betænkning til 2. behandlingen af Finanslovsforslaget for 2007 klart illustrerer:

"Udvalget konstaterede under sit besøg [på Ippiarsuk] derudover, at der på institutionen sker en meget uhensigtsmæssig sammenblanding af klienter. Det kan således forekomme, at unge hash- og alkoholmisbrugere med psykoser er anbragt sammen med almindeligt alderdomssvækkede ældre. Institutionen har på denne baggrund oplevet slagsmål, knivstikkeri og jævnlige besøg fra politiet. Udvalget kan ikke leve med en så ringe behandling af vores ældre. Landsstyret er nødt til at gå i gang med at udarbejde planer for opførelse af et psykiatrisk plejehjem så hurtigt som muligt! Det forekommer udvalgets medlemmer dybt urimeligt, at vore ældre medborgere, som har opbygget det grønlandske samfund, ikke tilbydes trygge og gode rammer i deres alderdom. Den utryghed og angst som en så uhensigtsmæssig sammenblanding af beboere har afstedkommet, er helt og aldeles uholdbar. Nuup Kommunea har på overbevisende vis godtgjort over for Finansudvalget, at behovene for psykiatriske plejehjemspladser vil vokse kraftigt inden for de nærmeste år. Med mindre der bliver sat målrettet og konsekvent ind overfor denne udvikling, kan det risikeres, at endnu flere ældre på vore plejehjem må leve deres sidste tid i utryghed, side om side med udad-reagerende psykisk syge og voldelige medbeboere."

Familieudvalget har fra orienteringsbesøg på flere institutioner for ældre haft fornøjelsen af, at møde mange engagerede medarbejdere, der til hverdag arbejder hårdt for at løfte ældreforsorgen. Familieudvalget ser imidlertid et udpræget behov for, at der sættes ind med mere strukturerede efteruddannelsestilbud, der er målrettet den del af plejepersonalet der arbejder med demensgruppen, således at der til glæde for alle sker et kvalitativt kompetenceløft. Der findes i de enkelte kommuner rotationsordninger for de ansatte i ældreforsorgen, men det anses påkrævet, at dette sættes yderligere i system, således at vidensdeling fremmes.

Familieudvalget ser meget positivt på forslaget om demens. Familieudvalget anser imidlertid, at der er behov for at udarbejde en samlet og langsigtet demensplan, hvorefter den i forslaget affattede titel med fordel kan ændres til at medtage *alle* typer af demens og relevante forhold omkring demens.

Behov for ændringsforslag

Familieudvalget finder, at titlen på det fremlagte forslag bør gøres mere simpel og entydig, således at den samlet kommer til at dække alle problemstillinger om demens, herunder også forebyggelse. 1. behandlingen af forslaget og forslagsstillers uddybende begrundelser må tages til indtægt for, at det er en samlet og langsigtet demensplan, der ønskes fra alle sider.

Familieudvalget finder derfor behov for at fremsætte et ændringsforslag til beslutningsforslaget.

Et enigt Familieudvalg fremsætter herefter følgende ændringsforslag til beslutningsforslaget:

Beslutningsforslag om at Naalakkersuisut senest til EM 2011 pålægges at fremlægge en samlet og langsigtet demensplan til godkendelse i Inatsisartut.

Demensplanen skal virkeliggøres som følger, og skal som minimum indeholde:

- En af Naalakkersuisut nedsat tværdepartemental arbejdsgruppe med deltagelse fra kommunerne og andre relevante parter skal til Naalakkersuisut udarbejde forslag til en samlet og langsigtet demensplan og den økonomiske understøttelse heraf.
- Arbejdsgruppen skal undersøge omfanget og udbredelsen af demens i befolkningen. Dette på kort og på lang sigt.
- I demensplanen skal indgå statistik om udbredelsen af demens hos den grønlandske befolkning.
- Demensplanen skal være baseret på og tilpasset den indhentede faktiske viden. Dette på kort og på lang sigt.

- Demensplan skal efterfølgende med indstillinger fremlægges til behandling og godkendelse i Inatsisartut.
- Demensplanen skal indeholde konkrete tiltag for at oplyse og informere om demens til den grønlandske befolkning, herunder ansatte i sundheds- og socialsektoren, samt pårørende. En egentlig informationskampagne skal i denne forbindelse overvejes.
- Demensplanen skal indeholde forslag til forebyggende tiltag mod demens.
- Demensplanen skal indeholde forslag til, hvorledes man sikrer, systematiserer og koordinerer udredningen og diagnosticeringen af demente.
- Demensplanen skal behandle, hvorledes Selvstyret styrker og fastholder vidensopbygning om demens hos befolkningen,
- Demensplanen skal fremsætte begrundede anlægsforslag til, hvorledes der eventuelt kan oprettes særlige institutioner for demente eller ske udbygning og opførsel af særlige demensafsnit (skærmede enheder) ved de eksisterende institutioner.
- Demensplanen skal i det hele taget fremme langsigtede forslag til en opdatering af de fysiske rammer for håndtering og pleje af demente.
- Demensplanen skal koordineres med kendte social- og sundhedspolitiske indsatser og tiltag i Selvstyret og kommunerne.
- Demensplanen skal fremkomme med forslag til, hvorledes der i tilpasset omfang kan gennemføres strukturerede, kompetenceudviklende tiltag og egentlig efteruddannelsesforløb for ansatte i social- og sundhedssektoren.
- Demensplanen skal indeholde planer om familierådgivning for, og støtte til, og særlig oplysning om demens til pårørende til demente.
- Demensplanen skal indeholde et prioriteret handlingsprogram og en langsigtet strategi omkring demens.
- Demensplanen skal redegøre for de økonomiske og administrative konsekvenser forbundet med planen.
- Under udarbejdelsen af demensplanen skal relevante organisationer inddrages i videst mulige omfang. Dette eksempelvis patientforeninger og om muligt pårørendegrupper.

Indstilling

Et enigt Udvalg indstiller ændringsforslaget til vedtagelse.

Med disse bemærkninger overgiver Familieudvalget forslaget til den afsluttende 2. behandling.

Debora Kleist
Formand

Jane Petersen

Andreas Uldum

Ruth Heilmann

Knud Kristiansen